

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

Təsdiq edirəm:

“İqtisadiyyat” kafedrasının
müdiri: i.ü.f.d., dos.S.İ.Hümbətova
2025/2026-cı il

**BEYNƏLXALQ İQTİSADI MÜNASİBƏTLƏR
FƏNNİ ÜZRƏ İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI
(Syllabus)**

Fənnin adı	BEYNƏLXALQ İQTİSADI MÜNASİBƏTLƏR					
Fakültə	İqtisadiyyat və idarəetmə					
Kafedra	İqtisadiyyat					
Fənnin kodu	01103					
Fənnin növü	Əsas					
Tədris dili	Azərbaycan					
Tədrisin forması, qrup, tədris yükü	Əyani/qiyabi qrup	Semestr Yaz	Tədris yükü: 45 saat	Mühazirə 30 saat	Məşğələ 15 saat	Kredit 4
Fənni tədris edən müəllim: S.A.A						
Tələbələr üçün qəbul vaxtları	gün, saat					
Müəllimlə əlaqə: İş telefonu, e-mail ünvanı						

Kursun məqsədi tələbələrdə beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin formaları və təkamülü haqqında nəzəri biliklərin və dünya iqtisadiyyatının qloballaşması şəraitində dünya iqtisadi münasibətlərində mürəkkəb hadisələrin təhlili üzrə praktiki bacarıqların formalaşdırılmasıdır. Kurs dünya iqtisadiyyatının inkişafının qanunauyğunluqlarını və hərəkətverici qüvvələrini müəyyən etməyə, ayrı-ayrı dövlətlərin, regionların iqtisadi inkişaf perspektivlərini və onlar arasındakı əlaqələri təhlil etməyə, habelə dövrümüzün sosial-iqtisadi problemlərinin səbəb və nəticələrini dərk etməyə imkan verən geniş faktiki və analitik materiallara əsaslanır.

Ödəniş balansı hesabları, açıq iqtisadiyyatın gəlir identifikasiyası, likvidlik tələsi və valyuta qiymətləndirmələrinin təsiri kimi əsas mövzuları əhatə etməklə, mövcud siyasət mühiti və onun beynəlxalq ticarət münasibətlərinə təsiri haqqında hərtərəfli anlayış əldə edəcəksiniz. Bu hissə inkişaf etməkdə olan ölkələrin makroiqtisadi problemlərini və bu problemlərin inkişaf etmiş dünyadakı nəticələrini öyrənir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin zəngin iqtisadiyyatları ələ keçirmək axtarışında xüsusi çətinlikləri var. Məsələn, inkişaf etməkdə olan regionlarda aşağı gəlir səviyyəsi oradakı makroiqtisadi tənəzzülləri inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisədə daha ağırlı edir və bu, ölkə qrupları arasında siyasi və sosial gərginliyə səbəb ola bilər. Bu və digər məsələlər bu kursda müzakirə olunur.

Kursun Məqsədləri

- . Bu kursu bitirdikdən sonra tələbələr aşağıdakıları edə biləcəklər:
- Beynəlxalq ticarətin alternativ nəzəriyyələrini müqayisə etmək
- Beynəlxalq ticarət modellərini təhlil etmək və sınaqdan keçirmək
- Tariflərin və qeyri-tarif maneələrinin təsirini qiymətləndirmək
- Proteksionist siyasətin etibarlılığını və səmərəliliyini müəyyən etmək
- Güzəştli ticarət razılaşmalarının təsirini qiymətləndirmək
- Valyuta bazarının necə işlədiyini anlamaq
- Dünya iqtisadiyyatında baş verən beynəlxalq inteqrasiya proseslərini qiymətləndirmək və təhlil etmək.
- Valyuta məzənnəsi rejimləri və beynəlxalq valyuta standartlarını müqayisə

etmək

- Beynəlxalq iqtisadi münasibətlərdə beynəlxalq təşkilatların rolunu qiymətləndirmək.

- İnkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların dünya iqtisadiyyatında rolunu təhlil etmək.

İlkin şərtlər

Mövzunun xülasəsi

1 Beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin (BİM) mahiyyəti, formaları və onun dünya iqtisadiyyatında rolu və əhəmiyyəti

2 Beynəlxalq əmək bölgüsü Beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin əsası kimi

3 Beynəlxalq ticarət və beynəlxalq ticarət siyasəti

4 Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər sistemində kapitalın beynəlxalq hərəkəti

5 İşçi qüvvəsinin beynəlxalq miqrasiyası

6 BİM sistemində beynəlxalq inteqrasiya prosesləri

7 BİM sistemində valyuta-kredit və maliyyə münasibətləri. Dünya valyuta sistemi: mahiyyəti, növləri və funksiyaları

8 Texnologiyaların beynəlxalq ötürülməsi beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin forması kimi

9 Beynəlxalq və transmilli şirkətlər, onların beynəlxalq iqtisadi münasibətlərdə rolu

10 BİM sistemində beynəlxalq iqtisadi təşkilatların yeri və rolu

11 İEÖ-in BİM sistemində yeri və rolu

12 İEOÖ-in BİM sistemində yeri və rolu

13 Azərbaycan BİM sistemində

Təyin olunmuş Mətnlər və Dərslilər

1. Beynəlxalq İqtisadiyyat Nəzəriyyəsi və Siyasəti: Paul R. Krugman Princeton University Maurice Obstfeld University of California, Berkeley Marc J. Melitz Harvard University NINTH EDITION

2. Beynəlxalq İqtisadiyyat ROBERT J. CARBAUGH Mərkəzi Vaşinqton Universitetinin İqtisadiyyat professoru, ON BEŞİNCİ NƏŞR,

3. R.İ.Xasbulatov, Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər. Bakalavrlar üçün dərslik, 2014

4. Salvatore, D. (2019). International economics. John Wiley & Sons.

5. Halil Seyidoğlu “Uluslararası İktisad” Anadolu Üniversitesi, Türkiye, 2019

Kursun mövzuları

Həftə	Mövzu	Mühazirə	MƏQSƏD
1	Beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin (BİM) mahiyyəti, formaları və onun dünya iqtisadiyyatında rolu və əhəmiyyəti	№1	1. BİM-in predmeti və obyektı. 2. BİM-in formaları və istiqamətləri 3. BİM-in inkişaf amilləri və meyilləri 4. BİM-in vəzifələri və funksiyaları 5. BİM-in milli iqtisadiyyatlar üçün əhəmiyyəti, onun göstəricilər sistemi və qarşılıqlı iqtisadi asılılıq
2	Beynəlxalq əmək bölgüsü Beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin əsası kimi	№2	Beynəlxalq əmək bölgüsünün mahiyyəti və əsas formaları 2. Beynəlxalq əmək bölgüsünün əsas konsepsiyaları 3. İstehsalın beynəlxalq ixtisaslaşması: mahiyyəti və formaları 4. Beynəlxalq istehsal kooperasiyası: xüsusiyyətləri və növləri 5. Beynəlxalq əmək bölgüsünün inkişafının əsas göstəriciləri 6. Ölkələrin beynəlxalq əmək bölgüsündə iştirakına təsir edən əsas faktorlar
3	Beynəlxalq ticarət və beynəlxalq ticarət siyasəti	№3	1. Mütləq üstünlük (A.Smit nəzəriyyəsi) 2. Müqayisəli üstünlük (D.Rikardo nəzəriyyəsi) 3. Heckscher-Ohlin Modeli (amil-endowment nəzəriyyəsi) 4. Leontief paradoksu. 5. Beynəlxalq ticarət nədir? 6. Nə üçün ölkələr bir-biri ilə ticarət edir? 7. Ticarətdən gəlirlər 8. Ticarətlə kim qazanır və kim udur?
4	Beynəlxalq ticarət və beynəlxalq ticarət siyasəti	№4	Proteksionizm 2. Tariflər ticarət maneələri 3. Tariflərin növləri 4. Tarifin təsirləri 5. Tarifin üstünlükləri 6. Qeyri-tarif ticarət maneələri 7. Mütləq idxal kvotası 8. Ticarət və Rifah Təsirləri

			<p>9. Tariflərə qarşı kvotalar</p> <p>10. İxrac kvotaları</p> <p>11. Subsidiyalar</p>
5	Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər sistemində kapitalın beynəlxalq hərəkəti	№5	<p>1. Kapitalın beynəlxalq hərəkətinin mahiyyəti, göstəriciləri və formaları</p> <p>2. Birbaşa xarici investisiyalar: səbəbləri, üstünlükləri, nəzəri əsasları, müasir inkişaf meylləri</p> <p>3. Birbaşa xarici investisiyalar sahəsində siyasət: milli və beynəlxalq aspektlər</p> <p>4. Portfel investisiyaları: səbəbləri və müasir xüsusiyyətləri</p> <p>5. Dünya borc kapitalı bazarı: strukturu və müasir inkişaf meylləri</p>
6	İşçi qüvvəsinin beynəlxalq miqrasiyası	№6	<p>1. İşçi qüvvəsinin miqrasiyası beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin əsas formalarından biri kimi</p> <p>2. İşçi qüvvəsinin beynəlxalq miqrasiyasını yaradan və onun inkişafına təsir edən amillər</p> <p>3. İşçi qüvvəsinin miqrasiya “dalğaları”, miqrasiya mərkəzləri və miqrasiyanın müasir meylləri</p> <p>4. İşçi qüvvəsinin beynəlxalq miqrasiyasının ölkə iqtisadiyyatlarına təsiri</p> <p>5. Beynəlxalq əmək miqrasiyası proseslərinin milli tənzimlənməsi: mahiyyəti, növləri və alətləri</p> <p>6. Miqrasiya proseslərinin beynəlxalq tənzimlənməsi</p>
7	BİM sistemində beynəlxalq inteqrasiya prosesləri	№7	<p>1. Regional ticarət tənzimləmələrinin növləri</p> <p>2. Regionalizm üçün təkan</p> <p>3. Regional ticarət razılaşmasının təsiri</p> <p>4. Avropa Birliyi</p> <p>5. NAFTA</p>
8	BİM sistemində valyuta-kredit və maliyyə münasibətləri. Dünya valyuta sistemi: mahiyyəti, növləri və funksiyaları	№8	<p>Valyuta məzənnələri və beynəlxalq əməliyyatlar</p> <p>2. Valyuta bazarı</p> <p>3. Valyuta əməliyyatlarının növləri</p> <p>4. Banklararası ticarət</p> <p>5. Aktivlər və aktivlərin qaytarılması</p>
9	BİM sistemində valyuta-kredit və	№9	<p>1. Açıq iqtisadiyyatda makroiqtisadi siyasətin</p>

	maliyyə münasibətləri. Dünya valyuta sistemi: mahiyyəti, növləri və funksiyaları		<p>məqsədləri</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Beynəlxalq pul sistemi - Bimetallik Standartı 3. Qızıl standartı altında beynəlxalq makroiqtisadi siyasət 4. Bretton Woods sistemi və BVF 5. Üzən məzənnə ilə bağlı vəziyyət 6. Dünya pul sistemində valyutaları ehtiyat edir 7. Optimal valyuta sahələri və Avropa təcrübəsi
10	Texnologiyaların beynəlxalq ötürülməsi beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin forması kimi	№10	<ol style="list-style-type: none"> 1.İnformasiya və texnologiya BİM-in xüsusi obyektləri kimi 2. Texnologiyaların beynəlxalq ötürülməsinin mexanizmləri və əsas formaları 3. Beynəlxalq texniki dəstək 4. Texnologiya mübadiləsinin dövlət tənzimlənməsi 5. Elektron ticarət-informasiya texnologiyalarının tətbiqində yeni sahə kimi
11	Beynəlxalq və transmilli şirkətlər, onların beynəlxalq iqtisadi münasibətlərdə rolu	№11	<ol style="list-style-type: none"> 1.Çoxmillətli Müəssisə 2. Birbaşa xarici investisiyaların motivləri 3. Ölkə riskinin təhlili 4.Çoxmillətli müəssisələr münəfiqə mənbəyi kimi 4.Beynəlxalq birgə müəssisələr
12	BİM sistemində beynəlxalq iqtisadi təşkilatların yeri və rolu	№12	<ol style="list-style-type: none"> 1. BMT-in yaranma tarixi və strukturu 2.BMT-in tərkibində olan beynəlxalq iqtisadi təşkilatlar 3.Beynəlxalq valyuta fondu 4.Dünya Bankı qrupu 5.Regional İnkişaf Bankları (Asiya İnkişaf Bankı, Afrika İnkişaf Bankı, Avropa yenidənqurma və inkişaf Bankı)
13	İEO-in BİM sistemində yeri və rolu	№13	<ol style="list-style-type: none"> 1. İEO-in əsas ümumi xüsusiyyətləri və cəhətləri 2. İEO-in beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlığı (böyük 7-lik) 3. İEO-in iqtisadi inkişaf modelləri 4. İEO-in ticarət əlaqələri
14	İEO-in BİM sistemində yeri və	№14	<ol style="list-style-type: none"> 1. İEO-in əsas sosial-iqtisadi xüsusiyyətləri, ümumi cəhətləri və xarakteristikaları

	rolu		2. İEOÖ-in xarici borc problemi 3. İEOÖ-in iqtisadiyyatında xarici kapitalın rolu 4. İEOÖ-in iqtisadiyyatında TMK-ların rolu və texnoloji asılıq
15	Azərbaycan BİM sistemində	№15	1. Azərbaycanın xarici iqtisadi siyasətinin əsas prioritetləri: global, regional və ikitərəfli münasibətlər sistemi. 2. Azərbaycan iqtisadiyyatında xarici kapitalın yeri və rolu 3. Azərbaycanın regional iqtisadi təşkilatlar və qurumlarda əməkdaşlığı 4. Azərbaycanın beynəlxalq iqtisadi təşkilatlarda iştirakı

SEMİNAR-MƏŞĞƏLƏLƏR: HAZIRLIQ VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Seminar-məşğələ dərslərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcılıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

- 1) Seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;
- 2) Müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;
- 3) Mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;
- 4) Seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;
- 5) Mövzu üzrə verilən praktik tapşırıqlar və məsələləri yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnəlidir.

İMTAHAN VƏ İMTAHANA GƏDƏR TOPLANAN BALLAR ƏSASINDA SEMESTR NƏTİCƏSİNƏ GÖRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F

OEYD: İmtahanda minimum 17 bal toplanmasa, imtahana qədər yığılan ballar toplanmayacaq.